

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наталія Бахмат ¹, Ольга Чайковська ²

¹ доктор педагогічних наук, професор, заступник декана педагогічного факультету з наукової роботи та інформатизації освітнього процесу, професор кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>, e-mail: bahger.teacher@gmail.com

² кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Подільський державний аграрно-технічний університет Кам'янець-Подільський, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9161-4574>, e-mail: Olgachaikovskaya@ukr.net

Реферат:

Актуальність: сільське господарство є єдиною галуззю в Україні, яка демонструє стабільне зростання і є основним джерелом надходжень в іноземній валюті навіть в період економічного спаду. Нагальними завданнями аграрного сектору України є забезпечення співпраці українських експертів у сільському господарстві з іноземними партнерами. Вільне володіння іноземною мовою необхідне для ефективної співпраці українського уряду з ЄС та його партнерами.

Мета: висвітлення стратегій ефективного викладання англійської за професійним спрямуванням (далі: АПС) в аграрному університеті та розробка рекомендацій щодо впровадження міждисциплінарного підходу до викладання дисципліни у навчальний процес ЗВО.

Методи: теоретичні (індукція, синтез і узагальнення); емпіричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду, програм підготовки майбутніх фахівців у галузі сільського господарства, результатів їх діяльності) використовуються у роботі.

Результати: охарактеризовано основні підходи та аналіз експериментальних досліджень з викладання англійської за професійним спрямуванням в аграрних та технічних університетах. Створено рекомендації щодо впровадження міждисциплінарного курсу з АПС в аграрних ЗВО.

Висновки: аналіз існуючих підходів до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням та вивчення передового досвіду викладачів дає підстави стверджувати, що у викладанні АПС можуть бути застосовані різні стратегії навчання, проте переваги варто надавати міждисциплінарним та професійним підходам; особлива увага повинна бути зосереджена на веб-методах і навчальних матеріалах, які використовуються для підвищення мотивації у студентів нелінгвістичних факультетів.

Ключові слова: викладання АПС, аграрний університет, міждисциплінарний, професійний, цифрові технології, сільське господарство.

Вступ. Сільське господарство відіграє особливу роль в економіці України, адже належить до основних комплексів, які підтримують життєдіяльність держави. Останнім часом ця галузь стала чи не основним джерелом валютних надходжень в країну. Важливість АПК полягає не тільки в забезпеченні потреб людей в продуктах харчування, але й в значному впливі на зайнятість населення. Сьогодні в агропромисловому

комплексі України працює близько 35% всіх працівників у сфері матеріального виробництва. Більше чверті всіх виробничих фондів зосереджені в цій галузі та майже 15% ВВП країни формується в агропромисловому комплексі. Українські аграрії випередили металургів та увійшли в лідери ринку за обсягами експорту продукції, забезпечивши майже 40% усіх валютних надходжень України в 2018 році. На додаток, сільське

господарство є чи не єдиною галуззю в Україні, яка демонструє стабільне зростання, незважаючи на складні соціально-економічні умови. Однак, попри певний прогрес, аграрна галузь вимагає системних реформ. Перш за все, йдеться про перехід на стандарти ЄС, які зможуть сприяти нарощуванню експорту. З огляду на це, Міністерство Аграрної Політики України розробило Комплексну Стратегію Розвитку Сільського Господарства та Сільських Територій на 2015-2020 роки. Стратегія вважається важливим елементом прогресу спільної роботи українського уряду, ЄС та його членів, USAID, Світового Банку, Європейського банку реконструкції, економічного співробітництва та розвитку, Європейського інвестиційного банку та донорами (країни, організації та компанії, наукові лабораторії) (Ліга закон, 2020). Успішна співпраця з міжнародними організаціями, участь у проєктах, обмін досвідом та стажування можливі за умови достатнього рівня іншомовної компетенції у спеціалістів сільськогосподарської галузі. Отже, першочергове завдання України – створити конкурентне, експортно-орієнтоване середовище. А відтак, одним з нагальних питань Міністерства аграрної політики України є вдосконалення політики у сфері науки, освіти та інновацій, спрямованої, зокрема, на реформування якості вищої професійної освіти майбутніх фахівців аграрного сектора України (Ліга закон, 2020). У свою чергу, реалізація політики у сфері науки, освіти та інновацій з точки зору міжнародного співробітництва можлива завдяки збільшенню кількості фахівців у сільськогосподарській галузі, які володіють іноземною мовою на достатньому рівні. Вища освіта є двигуном соціальної трансформації, а англійська мова – ключовою компетенцією для інтеграції та глобалізації економіки, інструментом міжнародної комунікації, стратегією включення до європейського освітнього, наукового та професійного середовища, умовою ефективної інтеграції та фактором економічного зростання країни. Проте, виникає питання, чи готові ЗВО аграрного спрямування підготувати конкурентоспроможних експертів аграрної галузі для світового ринку праці. З метою підвищення конкурентоспроможності українських студентів-аграріїв на світовому ринку праці Міністерство освіти і науки (2021) пропонує вжити низку заходів, спрямованих на покращення якості викладання англійської мови за професійним спрямуванням. Адже, на думку А. Фалауша (2017), «у порівнянні з ви-

кладанням англійської мови, викладання іноземної мови за професійним спрямуванням зазвичай створює набагато більше викликів».

Мета нашого дослідження полягає у визначенні стратегій ефективного викладання англійської мови за професійним спрямуванням в аграрному університеті з урахуванням досвіду провідних фахівців в області навчання дисципліни та створення рекомендацій щодо ефективного впровадження міждисциплінарного підходу у курс АПС для студентів технічних спеціальностей.

Методи. теоретичні (індукція, синтез і узагальнення); емпіричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду, програм підготовки майбутніх фахівців сільськогосподарської галузі та результатів їх діяльності) використовуються у роботі.

Результати та обговорення. В середині ХХ століття вивчення іноземних мов в нелінгвістичних ЗВО базувалося, здебільшого, на методі «граматичного перекладу». Це означає, що вивчення іноземної мови включало детальний аналіз і запам'ятовування граматичних правил з метою перекладу речень у текстах відповідного фахового спрямування. За словами Ховата (Howatt, 1984, с.131), вибір обов'язкової до вивчення лексики здійснювався викладачем виключно у межах тексту, що вивчався. Англійські слова упорядковувалися у двомовні списки з транскрипцією, опрацьовувалися за допомогою тренувальних вправ та завчалися. Значна частина заняття була присвячена вивченню граматичних правил та перекладу речень з фахових текстів на рідну мову і навпаки.

Як бачимо, навчання читанню та письмовому переказу фахових текстів були пріоритетними напрямками роботи на заняттях. В той час, як говорінню та аудіюванню приділялося мало уваги. Саме тому випускники нелінгвістичних ЗВО могли, у кращому випадку, відтворити вивчене на пам'ять граматичне правило, проте були не в змозі вірно визначити частину мови в тексті, могли у монологічній формі презентувати інформацію з фахового тексту, однак не вміли спілкуватися англійською не лише у професійному контексті, але й на загальні теми.

Наступні підходи та методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у нелінгвістичному ЗВО характеризується пошуком більш ефективних способів викладання іноземних мов. Впровадження нових підходів до вивчення іноземних мов, таких, як комунікативний,

когнітивний, контекстуальний та компетентісний свідчать про прагнення методистів винайти ідеальну модель навчання іноземних мов, яка б позитивно впливала на розвиток англомовних навичок і вмінь, самостійну роботу та мотивацію студентів до навчання. Однак, не всі згадані вище підходи можуть бути результативними у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням. Ми проаналізували дослідження, що проводилися з 1970 по 2020 рік щодо підходів і методів викладання англійської мови за професійним спрямуванням в аграрних та інженерних університетах і з'ясували, що викладання англійської мови за професійним спрямуванням в нелінгвістичному університеті ускладнюється невідповідністю годин, відведених на вивчення дисципліни, і високим вимогам щодо володіння англійською за професійним спрямуванням, низькою мотивацією, втратою мовленнєвих навичок на останніх курсах навчання (Боброва, 2015, с.38). Для того, щоб подолати ці труднощі, кожен університет на свій розсуд шукає шляхи покращення рівня викладання іноземних мов. Перш за все, це стосується поділу студентів на групи відповідно до рівня іншомовної компетенції. Опитування, що проводилося серед студентів першого та другого курсів Косівського університету (N = 239) за спеціальностями: «Машинобудування», «Електротехніка», «Комп'ютерні науки», «Архітектура і будівництво» та «Харчові технології», показало, що «два основних фактори, які впливають на успішне навчання АПС, це – групування студентів за рівнем компетентності іноземної мови та бажання й здатність викладача використовувати технології і проводити заняття у інтерактивному навчальному середовищі» (Bekteshi and Khaferi, 2020, с. 100). Крім того, дослідники пропонують вдосконалити навчання АПС шляхом розробки комп'ютерних підручників різного рівня складності. «Викладачі АПС повинні розробляти англомовні курси, спираючись на програмні результати навчання та рекомендації роботодавців щодо володіння мови у професійному контексті» (Fălăuş, 2017, с. 12059).

Ще однією ефективною стратегією (з точки зору підвищення мотивації студентів) є організація проєктів, фестивалів, вистав та науково-практичних конференцій. «Такі заходи не тільки підвищують мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, а й сприяють розвитку комунікативних і командних навичок та інших необхідних інженерних компетенцій (Батунова, 2014; Аксенова та Шепетовський, 2014).

Деякі вчені стверджують, що гарні результати у вивченні АПС в нелінгвістичному університеті можливо досягнути за умови комплексного використання комунікативного і граматико-перекладного методів (Михайлов, 2018, с.149). Останнім часом міжпредметне викладання АПС викликає все більше уваги з боку науковців. Ішина Л. (2011), приміром, стверджує, що викладання двох мов (англійської та латинської) студентам, які навчаються за спеціальністю «Агрономія», може тільки позитивно вплинути на результативність навчання. «Уміння порівнювати та аналізувати сприяє формуванню мовного досвіду на основі міжпредметних зв'язків». Войнатовська С. погоджується з тим, що міжпредметне навчання підвищує мотивацію та ефективність іншомовного навчання майбутніх фахівців сільськогосподарської галузі. Навчання АПС, з точки зору Образцова П. (2005), не повинно обмежуватися вивченням іноземної мови відповідно до професійного спрямування, а має бути інтегроване з дисциплінами професійного циклу для набуття компетентностей. «Використання міждисциплінарних зв'язків», переконана Ганніченко Т. А. (2017, с.6), «зумовлює формування цілісного сприйняття навколишньої дійсності, розуміння загальних проблем, здатність виділяти й аналізувати зв'язки між різними формами комплексної професійної діяльності».

Результатом експериментального дослідження вчених Томського політехнічного університету стало створення міждисциплінарного курсу англійської за професійним спрямуванням, який має на меті якомога краще розвинути і засвоїти відповідні комунікативні та професійні навички, використовуючи англійську мову як засіб і, свого роду, посередника у формуванні досконалої моделі майбутнього інженера. Аналіз та ретельний відбір джерел інформації для розробки курсу «Англійська за професійним спрямуванням» має здійснюватися у співпраці з викладачем-предметником. Закордонний досвід показав, що співпраця між фахівцем з профілюючого предмету та вчителем англійської мови може бути лише на користь студентам (Еванс, Джон, 1998). За словами Черемісіної І.А. та Рімера М.Дж. (2001, с.59), за основу для оцінки навичок студентів можуть бути взяті міжнародні мовні тести, такі як британські та австралійські іспити від Міжнародної служби тестування англійської мови IELTS.

Відправною точкою у розробці навчальної дисципліни, переконані Драгоєску А. та Стефанович С. (2010, с.224), мають бути результати

навчання, які бажано визначати за допомогою фахівців промисловості, спілки роботодавців, спілки інженерів і техніків, а також студентів. Важливо, що дослідники акцентують увагу не лише на опануванні мовними компетентностями (читання, говоріння, письмо та аудіювання) у професійному контексті, а й розвитку так званих «soft skills» - спілкуванні у сфері бізнесу та ведення ділової документації і листуванні, комп'ютерній грамотності.

Концепцію вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням досліджували наприкінці 20 століття Ляховицький М.В., Гегечкорі Л.С., Гез Н.І., Пасов Є.І., Кітайгородська Г.А. та Шемякін Г.М.

Ще у 1973 р. Ляховицький М.В. (1973) зазначив, що вивчення іноземної мови – це не самоціль, а стратегія підвищення досягнень у навчанні. Професійно-орієнтований підхід має бути спрямований на «роботу над спеціальними текстами, вивчення професійних тем і лексики для розвитку розмовних навичок. Вчений вважає, що викладання АПС в аграрному університеті повинно бути зосереджено на вивченні мови (граматика, лексика, фонетика) і розвитку комунікативних навичок, специфічних для конкретної галузі та пов'язаних з майбутньою професією. Рощина Е.В. (1978, с.4) наполягає на розробці підручників та рекомендацій по вивченню та викладанню АПС з метою розповсюдження передового досвіду та поліпшення якості підготовки які майбутніх фахівців в аграрній галузі. Дослідниця переконана, що для того, щоб реалізувати професійний потенціал навчання АПС, необхідно дотримуватися наступних умов:

- чітке визначення мети іншомовної мовленнєвої діяльності;
- соціальна та професійна спрямованість цієї діяльності;
- задоволення студентів під час вирішення професійних завдань;
- здатність підходити творчо до вирішення професійних завдань;
- сприятливий психологічний клімат на занятті.

За словами Ковалю О. (1978, с.3), впровадження підходу, заснованого на компетентності в навчанні іноземних мов у ЗВО, передбачає планування навчального матеріалу з акцентом на три ключові етапи навчання, які залежать від цілей, встановлених навчальним планом, таких як:

- загальна підготовка, що включає основи фонетики, розмовну практику, вивчення граматики;

- спеціалізоване навчання, яке передбачає набуття навичок відбору, сканування, читання текстів за спеціальністю, а також написання тез доповідей (наприклад, технічних статей, оглядів, досліджень), підготовки повідомлень за отриманою спеціальністю (доповіді, тези англійською мовою);

- соціально-професійна підготовка, яка включає в себе досягнення студентами просунутого рівня володіння мовою: вміння слухати і розуміти лекційний матеріал англійською мовою, а також брати участь в університетських і міжнародних семінарах і дискусіях на технічні теми в рамках отриманої спеціальності, самостійно готувати і проводити презентації за фахом.

Як професійно-орієнтований, так і комплексний підходи у навчанні АПС передбачають використання різних форм та елементів інтерактивного та проблемного навчання, а саме: використання нових аудіо та відео ресурсів, мультимедійних програм та веб-технологій, застосування студенто-орієнтованого підходу при створенні індивідуальних завдань та виборі форм комунікації; підвищення змісту професійної підготовки (Дубіна, 2016, с. 119).

Технологія навчання АПС в технічному університеті має бути орієнтована на особистість студента, його активну участь у саморозвитку, отриманні якісних знань, професійних навичок, включаючи навички командної роботи і творчі рішення конкретних проблем. З метою підвищення якості АПС навчання викладачі університету використовують інтерактивні методи, такі як веб-ресурси (Кулешов та Горохова, 2019), платформа Moodle, соціальні мережі та блоги, e-mail технології та вебіари, інтерактивні відеолекції, он-лайн тести, сайт викладача АПС як технології вивчення іноземної мови, телемости та дзвінки по Skype. (Ломаченко, Кокодей і Хитущенко, 2019; Чернишкова, 2018), смарт-книги, мультимедійні презентації, он-лайн тестування та відео, веб-додатки та платформи (Chaikovska and Zbaravska, 2020), подкасти (Захарова, 2020). За словами Захарової М.В. (2020), «Авторський курс з використанням цифрових технологій може бути створений на різних онлайн-платформах і може застосовуватися як для аудиторної роботи студентів, так і для позааудиторної діяльності». Використання цифрового АПС курсу можливо протягом усього заняття або його частини – як правило, у випадку подкастів це може бути 45-60 хвилин, а презентацій – 15-20 хвилин. Ви можете використовувати елементи мультимедійного курсу

як засіб впровадження нового матеріалу, перевірки або оцінки знань, як інтерактивної лабораторії, інструменту індивідуального навчання, рефлексії. Серостанова Н.Н. і Чопорна Е.І. (2020) переконані, що такі лексичні платформи, як Duolingo, Lingualeo, Semper, Busuu, Lingvist та ін., додатки для формування та розвитку лексичних навичок (Easy ten, Upmind, Memrise, Quizlet та ін.); програми для покращення граматичних навичок; додатки, які пропонують фрагменти відео та завдання, розроблені для вивчення іноземної мови (FluentU, TED talks, YouTube тощо); програми новин (BBC News, CNN News і т.д.); додатки для формування комунікативних навичок іноземною мовою (Urban Dictionary, Genius, Smigin Travel та ін.); мобільні словники (словники ABBYY Lingvo, SlovoEd, Multitran та ін.); автоматичні перекладачі (Word Lens, Google Translate, iTranslate тощо) дозволяють ефективно організувати класну і позакласну роботу та допомагають підвищити мотивацію студентів за допомогою відомих їм технічних засобів.

Висновки. Вільне володіння іноземною мовою є запорукою економічного успіху країни, особливо коли йдеться про таку найпотужнішу галузь країни, як сільське господарство. У статті узагальнено рекомендації та результати експериментальних досліджень з методики вивчення та викладання АПС в закладах вищої освіти нелінгвістичного спрямування. Огляд літератури показав, що розробка методів і стратегій викладання англійської мови за професійним спрямуванням для студентів інженерних, агрономічних факультетів, а також рекомендації щодо складання робочих програм з дисципліни та планування занять залишаються недостатньо розробленими. Результати дослідження виявили, що міждисциплінарний підхід у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням найкраще відповідає кваліфікаційним вимогам, що ставлять перед випускником університету

роботодавці як на вітчизняному, так і на світовому ринку праці. Спираючись на досвід впровадження міждисциплінарного підходу у викладання АПС в ЗВО нелінгвістичного спрямування, ми розробили рекомендації щодо ефективного викладання дисципліни:

- викладання АПС одночасно із фаховою дисципліною
- розробка навчальних посібників та матеріалів відповідно до міжнародних стандартів (CEFR) та змісту і структурі Британської та Австралійської міжнародних служб тестування з англійської мови (IELTS);
- акцент у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням робиться, у першу чергу, на розвитку професійно-спрямованих комунікативних навичок і вмінь;
- розвиток так званих «Soft skills», важливих для інженерних спеціальностей: публічні виступи і презентації, написання звітів та пропозицій, повідомлень, резюме, мотиваційних листів, навички проведення та участі в он-лайн зустрічах, вміння працювати у команді;
- створення посібників та розробка планів занять з англійської мови за професійним спрямуванням спільно з викладачами фахових дисциплін з метою правильного відбору, структуруванню професійно-спрямованого матеріалу та доцільності створення тих чи інших тренувальних вправ;
- поділ здобувачів вищої освіти на групи відповідно до рівня англійської мовної компетенції;
- регулярне використання веб-технологій у класній та позакласній діяльності.
- організація проектів, семінарів, круглих столів, науково-практичних студентських конференцій під час курсу АПС з метою підвищення мотивації у студентів та вдосконалення згаданих раніше «Soft skills» таких, як робота у команді, управління проектами, розвиток ораторських здібностей тощо.

Список посилань

Аксенова, Н. В. и Шепетовский, Д. В., 2014. Организация внеаудиторной работы студентов как мотивация к изучению английского языка в техническом ВУЗе. *Молодой ученый*, 7, с. 481-483.

Батунова, И. В., 2017. Процесс обучения иностранному языку (английскому) в неязыковых вузах. *Международный научно-исследовательский журнал*, 1 (3), с. 25-27. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.55.035>

Боброва, Н.В., 2015. Трудности профильно-ориентированного обучения английскому языку в техническом вузе. *Приволжский научный вестник*, 44, с. 37-40.

- Ганніченко, Т. А. і Жебко, О. О., 2017. Використання міждисциплінарної інтеграції у формуванні іншомовної професійної компетентності студентів аграрного профілю. *Молодий вчений*. 4 (1), с. 5-8. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4. [Дата звернення: 26 грудень 2020].
- Гегечкори, Л.Ш., 1975. *К проблеме интенсификации процесса обучения взрослых иноязычной речи*. Тбилиси: Изд-во Тбил. ун-та.
- Гез, Н.И., 1980. *Обучение говорению: Текст лекций по курсу «Методика обучения иностр. яз.»*. М.: МГПИИЯ.
- Захарова, М.В., 2020. Цифровые инструменты преподавания английского языка. *Мир педагогики и психологии: международный научно-практический журнал*, 06 (47). Доступно: <https://scipress.ru/pedagogy/articles/tsifrovye-instrumenty-prepodavaniya-anglijskogo-yazyka.html> [Дата звернення: 19 Червень 2020].
- Ишина, Л.А., 2011. Особенности обучения студентов аграрного вуза иностранному языку. *Ученые записки Забайкальского государственного университета. Педагогические науки*, (5), с. 125-128. Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-obucheniya-studentov-agrarnogo-vuza-inostrannomu-yazyku> [Дата звернення: 19 Вересень 2020].
- Китайгородская, Г.А., 1982. *Методика интенсивного обучения иностранным языкам*. М.: Высш. Шк.
- Коваль, О.И., 2012. Особенности преподавания английского языка в неязыковом вузе. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, 6, с. 234-238.
- Кулешов, А.В. и Горохова, А.М., 2019. Организация индивидуально-групповой проектной деятельности при обучении иностранному языку магистрантов аграрного вуза с использованием сетевых ресурсов. *Электротехнологии и электрооборудование в сельском хозяйстве*, 2 (91), с. 136-140.
- Курбакова, М. А., 2016. Способы оптимизации процесса обучения иностранному языку (современное применение психотерапевтического метода доктора Лозанова). *Язык и культура*, 3(35), с. 137-145. DOI: <https://doi.org/10.17223/19996195/35/12>
- Ліга закон, 2020, *Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій України на 2015 – 2020 роки*, [online] Доступно: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1978.html. [Дата звернення: 08 Грудень 2020].
- Ломаченко, Т.И., Кокодей, Т.А. и Хитущенко, В.В., 2019. Инновационные подходы в использовании информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе в условиях цифровой экономики. *Вестник Алтайской академии экономики и права*. 1(1), с. 109-117. Доступно: <https://vael.ru/ru/article/view?id=244> [Дата звернення: 28 Листопад 2020].
- Ляховицкий, М.В., 1973. О некоторых базисных категориях методики обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*, 1.
- Міністерство освіти і науки України (МОН), 2019. *Концепція розвитку англійської мови в університетах*, [online] Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> [Дата звернення: 9 Вересень 2020].
- Михайлов, В.В., 2018. Особенности преподавания англ. яз. в техническом вузе. *Перспективы науки и образования*, 4(34), с.145-149.
- Образцов, П.И., 2005. *Проектирование и конструирование профессионально ориентированной технологии обучения*. Орел, 61 с.
- Пассов, Е.И., 1983. *Теоретические основы обучения иноязычному говорению*. Воронеж, 199 с.
- Рощина, Е.В., 1978. Функции иностранного языка как учебного предмета в системе обучения в университете, *Иностранные языки на неспециальных факультетах: межвуз. сб. Л.: Изд-во Ленингр. Ун-та*, с. 3-6.
- Серостанова, Н.Н. и Чопорная, Е.И., 2020. Современные технологии преподавания иностранных языков в цифровом образовании. *Современные проблемы науки и образования*, 6. Доступно: URL: <http://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=30254> [Дата звернення: 24 Грудень 2020]. DOI: <https://doi.org/10.17513/spno.30254>
- Чернышкова Н. В., 2018. SMART-технологии в преподавании иностранного языка. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, 2 (80), с. 211-214.
- Bekteshi E. and Xhaferi B., 2020. An Analysis of English for Specific Purposes among University Students. *Educational Process: International Journal*, 9(2), pp. 90-102. DOI: <https://doi.org/10.22521/edupij.2020.92.2>

Cheremissina, I.A. and Riemer M.J., 2001. English for Specific Purposes in engineering education at the Tomsk Polytechnic University. *5th Baltic Region Seminar on Engineering Education*, Gdynia, Poland, 17-19 September 2001, pp. 57-60. Доступно: https://www.researchgate.net/publication/302592987_English_for_Specific_Purposes_in_engineering_education_at_the_Tomsk_Polytechnic_University#fullTextFileContent [Дата звернення: 2 Грудень 2020].

Chaikovska, O. and Zbaravska, L., 2020. The efficiency of Quizlet-based EFL vocabulary learning in preparing undergraduates for state English exam. *Advanced Education. Special issue*, 14. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.197808>, pp.84-90.

Dragoescu, A.-A. and Stefanovic S., 2010. Quality improvements of ESP in mechanical engineering. *International Journal for Quality research*, 4 (3), pp. 221-225. Доступно: <http://www.cqm.rs/2010/4iqc/pdf/006.pdf> [Дата звернення: 2 Травень 2020].

Dudley-Evans, T. and St John, M.J., 1998. *Developments in ESP: a Multi-disciplinary Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fălăuş, A., 2017. The current challenges of teaching ESP. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 200, p. 012059. DOI: <https://doi.org/10.1088/1757-899x/200/1/012059>

Howatt, T., 1997. Talking shop: Transformation and change in ELT. *ELT Journal*, 5(3), pp. 263-268

Переклад і транслітерація

Aksenova, N. V. i Shepetovskiy, D. V., 2014. Organizatsiya vneauditornoy raboty studentov kak motivatsiya k izucheniyu angliyskogo yazyka v tehničeskom VUZe [Organization of the extracurricular work of students as a motivation to learn English in technical colleges]. *Molodoy ucheniy* [Young Scientist], 7, s. 481-483. [in Russian].

Batunova, I. V., 2017. Protsess obucheniya inostrannomu yazyku (angliyskomu) v neyazykovyih vuzah [English language teaching in non-linguistic university]. *Mezhdunarodnyiy nauchno-issledovatel'skiy zhurnal [International scientific and research bulletin]*, 1 (3), s. 25-27, DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.55.035>. [in Russian].

Bobrova, N.V., 2015. Trudnosti profilno-orientirovannogo obucheniya angliyskomu yazyku v tehničeskom vuze [Difficulties in profession-based teaching English in technical university]. *Privolzhskiy nauchnyy vestnik [Scientific Bulletin]*, 44, s. 37-40, [in Russian].

Hannichenko, T. A. i Zhebko, O. O., 2017. Vykorystannia mizhdystsyplinarnoi intehtratsii u formuvanni inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti studentiv ahrarnoho profilu [Use of interdisciplinary integration in the formation of foreign-language professional competence of agricultural students]. *Molodyi vchenyi [Young scientist]*, 4 (1), s. 5-8 [online] Dostupno: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4. [Data zvernennia: 26 Hruden 2020], [in Ukrainian].

Gegechkori, L.Sh., 1975. *K probleme intensifikatsii protsessa obucheniya vzroslyih inoyazychnoy rechi [To the problem of intensification of the process of adult foreign language speech education.]*. Tbilisi: Izd-vo Tbil. un-ta, [in Russian].

Gez, N.I., 1980. *Obuchenie govoreniyu: Tekst lektsiy po kursu «Metodika obucheniya inostr. yaz.» [Teaching Speaking: Text of lectures on the course "The method of learning foreign studies]*. Moscow: MGPIIYa, [in Russian].

Zaharova, M.V., 2020. Tsifrovyye instrumentyi prepodavaniya angliyskogo yazyka [Digital tools for teaching English]. *Mir pedagogiki i psihologii: mezhdunarodnyiy nauchno-prakticheskiy zhurnal [The world of pedagogy and psychology: an international scientific and practical journal]*, 06 (47). [online] Dostupno: <https://scipress.ru/pedagogy/articles/tsifrovyye-instrumentyi-prepodavaniya-angliyskogo-yazyka.html> [Data zvernennia 19 Lypen 2020], [in Russian].

Ishina, L.A., 2011. Osobennosti obucheniya studentov agrarnogo vuza inostrannomu yazyku [Peculiarities of learning English with the students of agricultural university]. *Uchenyie zapiski Zabaykalskogo gosudarstvennogo universiteta. Pedagogicheskie nauki [Scientists note to the State University of Baikal. Educational sciences]*, 5, s. 125-128. [online] Dostupno: <https://scipress.ru/pedagogy/articles/tsifrovyye-instrumentyi-prepodavaniya-angliyskogo-yazyka.html> [Data zvernennia 19 Veresen 2020], [in Russian].

Kitaygorodskaya, G.A., 1982. *Metodika intensivnogo obucheniya inostrannyim yazykam [The technique of intensive foreign language training]*. Moscow: Vyssh. shk., [in Russian].

- Koval, O.I., 2012. Osobennosti prepodavaniya angliiskogo yazyka v neyazykovom vuze [Features of teaching English in a non-language university]. *Aktualnye problemy gumanitarnykh i estestvennykh nauk [Current humanities and science problems]*, 6, s. 234-238. [in Russian].
- Kuleshov, A.V. i Gorohova, A.M., 2019. Organizatsiya individualno-grupповoy proektnoy deyatel'nosti pri obuchenii inostrannomu yazyku magistrantov agrarnogo vuza s ispolzovaniem setevykh resursov [Organization of individual-group project activities in the study of foreign language undergraduates of agricultural university with the use of network resources], *Электротехнологии и электрооборудование в сельском хозяйстве*, 2 (91), с. 136-140, [in Russian].
- Kurbakova, M. A., 2016. Sposoby optimizatsii protsessa obucheniya inostrannomu yazyku (sovremennoe primeneniye psihoterapevticheskogo metoda doktora Lozanova) [Ways to optimize the process of learning a foreign language (modern application of the psychotherapeutic method of Dr. Lozanov)]. *Yazyk i kultura [Language and Culture]*, 3 (35), p. 137-145. DOI: <https://doi.org/10.17223/19996195/35/12>, [in Russian].
- Liha zakon, 2020, Edyna kompleksna stratehiia ta plan dii rozvytku silskoho hospodarstva ta sil'skykh terytorii Ukrainy na 2015 – 2020 roky [A single comprehensive strategy and action plan for the development of agriculture and rural areas in Ukraine for 2015 – 2020]. *Ministerstvo silskoho hospodarstva Ukrainy [Ministry of agriculture of Ukraine]*. [online] Dostupno: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1978.html [Data zvernennia: 08 Hruden 2020], [in Ukrainian].
- Lomachenko, T.I., Kokodey, T.A. i Hituschenko, V.V., 2019. Innovatsionnyie podhodyi v ispolzovanii informatsionno-kommunikatsionnykh tehnologiy v obrazovatel'nom protsesse v usloviyakh tsifrovoy ekonomiki [Innovative approaches to the use of information and communication technologies in the educational process in the digital economy]. *Vestnik Altayskoy akademii ekonomiki i prava [Herald of the Altai Academy of Economics and Law]*, 1(1), 109-117. [online] Dostupno: <https://vaeel.ru/ru/article/view?id=244> [Data zvernennia: 28 Lystopad 2020], [in Russian].
- Lyahovitskiy, M.V., 1973. O Nekotorykh bazisnykh kategoriyakh metodiki obucheniya inostrannymi yazykami [About some basic categories of methods of teaching foreign languages]. *Inostrannyye yazyki v shkole [Foreign languages in school]*, 1, [in Russian].
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine] (MON), 2019. *Kontseptsiiia rozvytku anhliiskoi movy v universytetakh [The concept of English language development in universities]*. [online] Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v-1-obovyazkova-umova-vstupu-v-2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> [Data zvernennia: 9 Veresen 2020], [in Ukrainian].
- Mihaylov, V.V., 2018. Osobennosti prepodavaniya angl. yaz. v tehniicheskoy shkole [Peculiarities of teaching English in technical high school]. *Perspektivy nauki i obrazovaniya [Perspectives of science and education]*, 4(34), s. 145-149, [in Russian].
- Obraztsov, P.I., 2005. Proektirovaniye i konstruirovaniye professionalno orientirovannoy tehnologii obucheniya [Designing professionally oriented learning technology]. Orel, [in Russian].
- Passov, E.I., 1983. *Teoreticheskie osnovy obucheniya inoyazychnomu govoreniyu [Theoretical Basics of Learning Foreign Language]*. Voronezh: Voronezh University, [in Russian].
- Roschina, E.V., 1978. Funktsii inostrannogo yazyka kak uchebnogo predmeta v sisteme obucheniya v universitete [The functions of a foreign language as an educational subject in the system of study at the university]. *Inostrannyye yazyki na nespetsialnykh fakultetakh: mezhvuz. sb. L.: Izd-vo Leningr. Un-ta [Foreign languages in non-special faculties]*, s. 3-6, [in Russian].
- Serostanova, N.N., Chopornaya, E.I., 2020. Sovremennyye tehnologii prepodavaniya inostrannykh yazykov v cifrovom obrazovanii [Modern technology of teaching foreign languages in digital education]. *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya [The current problems of science and education]* Dostupno: <http://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=30254> [Data zvernennia: 24 Hruden 2020]. DOI: <https://doi.org/10.17513/spno.30254>
- Chernyshkova N. V., 2018. SMART-tehnologii v prepodavanii inostrannogo yazyka [SMART technology in teaching a foreign language]. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki [Philological sciences. Theory and Practice]*, 2 (80), s. 211-214.
- Bekteshi, E., Khaferi, B., 2020. An Analysis of English for Specific Purposes among University Students. *Educational Process: International Journal*, 9(2), 90-102. DOI: <https://doi.org/10.22521/edupij.2020.92.2>, [in English].

Cheremissina, I.A., Riemer M.J. 2001. English for Specific Purposes in engineering education at the Tomsk Polytechnic University. *5th Baltic Region Seminar on Engineering Education*, Gdynia, Poland, 17-19 September 2001, pp. 57-60. Доступно: https://www.researchgate.net/publication/302592987_English_for_Specific_Purposes_in_engineering_education_at_the_Tomsk_Polytechnic_University#fullTextFileContent [Data zvernennia: 2 Hruden 2020], [in English].

Chaikovska, O., Zbaravska, L., 2020. The efficiency of Quizlet-based EFL vocabulary learning in preparing undergraduates for state English exam. *Advanced Education. Special issue*, 14, pp. 84-90. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.197808> [in English].

Dragoescu, A.-A. and Stefanovic S., 2010. Quality improvements of ESP in mechanical engineering. *International Journal for Quality research*, 4 (3), pp. 221-225. Доступно: <http://www.cqm.rs/2010/4iqc/pdf/006.pdf> [Data zvernennia: 2 Traven 2020], [in English].

Dudley-Evans, T. and St John, M.J., 1998. *Developments in ESP: a Multi-disciplinary Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, [in English].

Fălăuş, A., 2017. The current challenges of teaching ESP. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 200, p. 012059. DOI: <https://doi.org/10.1088/1757-899x/200/1/012059>, [in English].

Howatt, T., 1997. Talking shop: Transformation and change in ELT. *ELT Journal*, 5(3), pp. 263-268, [in English].

<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.4-12>

APPROACHERS TO UNIVERSITY ESP TEACHING

Nataliia Bakhmat ¹, Olha Chaikovska ²

¹ Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Dean of scientific research and informatisation of the educational process of the Pedagogical Faculty, Professor of the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>, e-mail: bahger.teacher@gmail.com

² PhD in Philological Sciences, Associated Professor of Foreign Languages Department State Agrarian and Engineering University in Podilya Kamianets-Podilskyi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9161-4574>, e-mail: Olgachaikovskaya@ukr.net

Abstract

Relevance: agriculture is the only branch in Ukraine that shows its stable growth and is the main source of foreign currency revenues even in period of economic slowdown. The urgent tasks of Agricultural sector of Ukraine are to provide collaboration of Ukrainian experts in agriculture with foreign partners. Foreign language fluency is required to encourage seminal work of Ukrainian government, EU and its members.

Aim: the purpose of this study was to highlight the strategies for effective ESP teaching in agricultural university and development of recommendations for the introduction of an interdisciplinary approach to teaching discipline in the educational process in agricultural university.

Methods: Theoretical (induction, synthesis and generalization), empirical (study and analysis of pedagogical experience, training programs for future specialists in the field of engineering and agronomy, the results of their activities) are used in the work.

Results: the paper presents an overview of the key issues in ESP teaching in agricultural universities. The difficulties in ESP teaching in non-linguistic university, are examined in the paper. The main approaches of teaching ESP to students majoring in agriculture and engineering are discussed. Recommendations on the implementation of the interdisciplinary course ESP with technical students have been created.

Conclusions: a conclusion has been made that ESP teaching with the students majoring in agriculture and engineering can benefit from using and experimenting with different learning strategies giving preferences to interdisciplinary and profession-based approaches. A special focus should be placed on the web-based techniques and training materials used to foster motivation to learn the foreign language.

Keywords: *ESP teaching, agricultural university, multidisciplinary, profession-based, web-based techniques, agriculture*

Стаття надійшла до редакції: 15.05.2021

Прийнято до друку: 15.06.2021